

Motion till riksdagen 2012/13:U301

av **Gunnar Andrén och Maria Lundqvist-Brömster**
(FP)

Dawit Isaak

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den svenske journalisten och medborgaren Dawit Isaak som sitter fängslad i Eritrea sedan mer än elva år men inte är anklagad, än mindre dömd, för något angivet brott.

Motivering

Den 23 september 2012 var en sorgens dag. Den dagen hade den svenske journalisten och medborgaren Dawit Isaak, född den 27 oktober 1964 och bosatt i Göteborg tillsammans med hustru och barn, suttit fängslad i elva år, gripen i Eritreas huvudstad Asmara, icke anklagad, icke dömd.

Dawit Isaaks öde är framför allt en personlig katastrof och en tragedi för Eritrea: En familjefar har av politiska skäl skilts från sin familj, inte minst sina barn, under mer än elva år. Detta brott mot mänskliga rättigheter, mot anständighet och känsla för livets värde, kommer för alltid att prägla bilden av den och de som grep honom. För bilden av Eritrea och för Eritreas folk, som är värt ett så mycket bättre öde, är situationen för de mänskliga rättigheterna en tragedi – utan synligt slut.

Makthavarna i Asmara må ha sina personliga skäl, ha sin egen advokatyr, försöker gömma sig bakom sin egen historia, gör sina egna medborgare till sina inbillade fiender.

Men rent mänskligt visar de framför allt hur svag regimen är. Man förnekar sina medborgare att tänka själva, att uttrycka sina åsikter, vågar inte möta den som tycker annorlunda med argument, bara med våldets trubbiga vapen.

Den som gör så har ett hjärta av sten och kommer att dömas av historien.

Det har nu gått över 4 000 dagar sedan (1 oktober 2012 exakt 4 026) Dawit Isaak fängslades.

Fel! Okänt namn på

Dawit Isaak sitter fängslad utan rättegång. I skuggan av terrorattackerna i USA den 11 september 2001 passade Eritreas president Isaias Afwerki på att sätta stopp för all kritik av det nyligen befriade landets ledning. Den oberoende pressen stängdes, politiker, statstjänstemän och minst elva journalister fängslades utan rättegång, bland dem den eritreanske och svenske medborgaren Dawit Isaak. Många av dem som fängslats på samma sätt finns inte längre.

Isaak var delägare av tidningen Setit där han också arbetade. Arresteringsvågen började den 18 september 2001 och Dawit Isaak fängslades fem dagar senare.

Dawit Isaak är den ende svensk som av Amnesty International har utsetts till samvetsfånge. Han är också den ende EU-medborgare som sitter fängslad blott för sina åsikters skull.

Skam för den regim som är så rädd för sanningen att den inte tål öppen debatt, ingen insyn, ingen medmänsklighet.

Brotten mot de mänskliga rättigheterna har sedan 2001 accelererat i Eritrea. I en rapport från Amnesty International, "You Have No Right to Ask", i juni 2004, kritiserar de omfattande brotten mot mänskliga rättigheter i landet. Rättssystemet är – med vanliga krav på rättssäkerhet – lika godtyckligt som obefintligt, fängelseförhållandena är fruktansvärda.

Enligt ett reportage i Dagens Nyheter den 7 april 2010 lever Dawit Isaak som fånge nr 36 i ett ödsligt beläget fängelse, kedjad under jord. Cellerna uppges vara fuktiga, överfulla och hälsovådliga. Fångarna har dålig tillgång till vatten och svälter.

Det viktigaste i den sällsynta rapporten i Dagens Nyheter, låt vara en extremt klen tröst, kan ändå sägas vara att från trovärdiga källor bekräftades att Dawit Isaak vid den punkten ännu var vid liv. Än senare – under sensommaren 2010 – har en framstående företrädare för eritreanska regimen gjort gällande att Dawit Isaak inte någonsin kan påräkna rättegång eftersom han av regimen tillsammans med andra fångar påstås utgöra ett hot mot nationen Eritreas existens.

Än senare har företrädare för Amnesty International och internationella pressorganisationer rapporterat – utan att detta har kunnat bekräftas, än mindre dementerats från Asmara – att fler samvetsfångar, politiker, journalister, tjänstemän avlidit till följd av umbäranden och behandlingen i de eritreanska fängelserna.

Någon tillstymmelse till bevis har aldrig framlagts av Eritrea för att styrka denna muntliga anklagelse.

I skrivande stund finns inte ens full vetskap om Dawit Isaak lever eller ej.

FN:s kommitté för mänskliga rättigheter i Afrika har i åtskilliga fall fällt Eritrea för brott mot mänskliga rättigheter. Våren 2004 beslutade Afrikanska kommissionen för mänskliga rättigheter att den eritreanska staten bryter mot flera artiklar i den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter. Den krävde därför att journalisterna skulle frigges, dessutom att de skulle kompenseras ekonomiskt.

Massarresteringar av journalister har ägt rum inte bara i september 2001, utan även i november 2006 och i februari 2009. Enligt Reportrar utan gränser

Fel! Okänt namn på

sitter 30 journalister i fängelse. Eritrea befinner sig därmed i nivå – från boten betraktat – med Kina och Iran.

I ett världsindex över pressfriheten från 2007 rankas Eritrea som det värsta landet i världen för reportrar att verka i.

Den svenske medborgaren Kifleyesus Ogbacristos avled i eritreanskt fängelse i januari 2005 efter tre års väntan på rättegång. Också fyra av de 2001 gripna journalisterna har enligt Reportrar utan gränser avlidit. Sommaren 2009 kom uppgifter av trovärdigt slag om att hela nio av de elva politiker som fängslades i september 2001 inte längre är i livet. Dödsorsaken tycks i flertalet fall vara brist på läkarvård, vanvård eller tortyr.

Företrädare för Utrikesdepartementet har inte vid något enda tillfälle tillåtits besöka Dawit Isaak.

Att alla demokrater och humanister är synnerligen oroade för Dawit Isaaks välbefinnande ligger i öppen dager. Att inte någon officiell företrädare för Sverige – och inte heller någon i hans familj – har tillåtits kontakta, än mindre besöka, Dawit Isaak under dessa tio år, är plågsamt intill outhärdlighet. Den enda kontakt som över huvud taget förekommit är något telefonsamtal vid den oväntade tillfälliga tvådagarsfrigivningen för nu sex år sedan.

Det enda humana och rättvisa som kan göras är att Eritreas regering beslutar att släppa Dawit Isaak fri omedelbart och låta honom, om han så vill, återförenas med sin familj, hustru och nu elva år äldre barn.

Även eritreanska barn, om det nu är som så att Eritrea gör gällande att Dawit Isaak endast är eritreansk medborgare, har oavvislig rätt till sina föräldrar. Ingen regim äger rätten att skilja barnen från all kontakt med föräldrarna. Det gäller även Dawit Isaaks barn.

Redan under mandatperioden 2002–2006 menade många att Sveriges tysta diplomati var resultatlös. Även under mandatperioden 2006–2010 har mer av samma politik utåt visat sig verkningslös. Man tvingas nu konstatera att den tysta diplomatin fortfarande är resultatlös.

Vi noterar att statsminister Fredrik Reinfeldt och utrikesminister Carl Bildt vid FN:s generalförsamling 2011 försökte få till ett möte med Eritreas president Isaias Afwerki, något denne inte bara avböjde utan också värjde sig emot. Så gör endast den som saknar argument i sak.

Det är dock ganska logiskt. Allt tyder på att president Afwerki är rädd för att möta företrädare för demokratier och med annan syn på mänskliga rättigheter än han själv företräder. I detta avseende är det mest synd om president Isaias Afwerki: Han skadar inte bara de människor han håller fängslade utan rättegång utan också hela sitt land som han väljer att chikanera inför en hel värld och försvårar för dess medborgare att röna respekt utomlands.

Vad göra i detta läge?

Det är uppenbart dags att komplettera diplomatiska kontakter – som måste förekomma – med vad som bör benämnas smart diplomacy.

I första hand måste Sverige nu arbeta genom Europeiska unionen i kontakter med Afrikanska motsvarigheten, Afrikanska unionen, för att dels öka kontakterna med Eritrea, dels öka påtryckningarna på landet. I EU:s årsrapport om mänskliga rättigheter och demokrati i världen 2010 (EU Annual Report on Human Rights and Democracy in the World 2010) uppmanades

Fel! Okänt namn på

Eritreas regering att villkorslöst frige alla politiska fångar. En EU-deklaration med denna innebörd utfärdades också.

Den 14 september 2011 gjorde EU:s höga representant Catherine Ashton på unionens vägnar i anslutning till överläggningar i Asmara mellan EU och värdlandet ett uttalande om de tio journalister, däribland Dawit Isaak, och elva äldre regeringstjänstemän som godtyckligt fängslats och frånkänts sina rättigheter för att tio år tidigare ha kritiserat president Afwerki. Landets regering uppmanades att offentliggöra all information om var dessa tjänstemän befinner sig och ge dem möjlighet att träffa sina familjer och advokater. Samtidigt uppmärksammade EU brotten mot företrädare för icke statligt godkända religiösa grupper i Eritrea.

Också Interparlamentariska unionens styrelse (IPU Governing Council) gjorde kort därefter, i oktober 2011, ett motsvarande enligt uttalande om de elva fängslade eritreanska regeringstjänstemännen och krävde deras frigivning.

Sveriges regering bör se till att EU regelbundet upprepar liknande uttalanden. Att ständigt få sådana påminnelser gör ont, även diplomatiskt.

Sverige måste också gripa tillfället att samarbeta med Norge som öppnat en ambassad i Asmara. Ambassadör Bård Hopland uppges ha goda och regelbundna kontakter med Eritreas regering och myndigheter trots att även Norge minskat sitt bistånd till Eritrea från som mest 152 miljoner norska kronor till cirka 60, det svenska har minskat från maximalt 75 till 4 miljoner svenska kronor.

Frågan om en permanent beskickning från svensk sida i Eritrea måste ständigt utvärderas. Vikten av diplomatisk närvaro, har vi bland annat kunnat konstatera i Addis Abeba, kan vara av största vikt.

Frågan är om påtryckningar också skall ske genom indraget bistånd eller villkorat sådant – att ha en bestämd uppfattning kan vara vanskligt när kontakterna gäller en regim med så svåröversägbart reaktionsmönster som den eritreanska.

För EU:s del är det dock dags att överväga att helt stoppa biståndet till staten Eritrea. Att som skett för perioden 2008–2013 öka biståndet, från 97 till 122 miljoner euro årligen, utan klara motprestationer på de mänskliga rättigheternas område är att sända fel signal. Snart är det dags för nya överläggningar mellan EU och Eritrea. Det är ett givet tillfälle att ställa krav till Eritreas ledarskap.

Sverige måste inom EU ständigt påtala att bistånd inte är villkorslöst utan måste mötas med respekt för mänskliga rättigheter. Att Sverige skurit ned sitt bistånd till Eritrea finns i Sveriges riksdag stor uppslutning kring mot bakgrund av den skändliga behandlingen av en svensk medborgare i Eritrea.

Också andra kontaktmetoder eller signaler måste användas, i alla forum där Sverige eller EU möter Eritrea. Sanktioner i form av reseförbud som riktar mot eritreanska regerings- och myndighetsföreträdare behöver nyttjas, liksom strategiska hinder mot handel som gynnar regimen i Asmara.

Det finns däremot ingen anledning att motsätta sig humanitärt bistånd som går direkt till fattiga individer, låt vara att det ligger i farans riktning att den

politiskt isolerade regimen i första hand söker gynna sig själv vad gäller allt bistånd utifrån.

Men om inte Europeiska unionen och Sveriges regering byter strategi kommer Eritrea att dra fallet Dawit Isaak och andra i långbänk. Sveriges utrikesdepartement bör därför vara noggranna med att Sverige i alla forum där Eritrea finns med – EU, WTO, Världsbanken, i FN och dess organ – konfronterar Eritreas företrädare med Dawit Isaaks och andra fångars fall.

Inreseförbud för regeringsrepresentanter och nej som svar på visumansökningar för att resa till EU-länder är smärtsamma åtgärder för varje land som vill vara med i det internationella samarbetet. Att låsa utländska tillgångar, till exempel bankkonton, som tillhör eritreanska makthavare och myndigheter är andra effektiva påtryckningsmetoder.

Eftersom det därtill är bekant att eritreanska medborgare i exil – medborgarskap i Eritrea kan inte i motsats till svenska avsägas, alla med minst en eritreansk förälder är därför medborgare på livstid, födelseort är betydelslös – tvingas betala 2 procent av sin nettoinkomst till hemlandet, bör denna sak utvärderas av Sveriges regering. Hur få stopp på denna form av exilbeskattning? Bäst vore om alla EU:s 27 medlemsländer kunde enas om att ingen bank skall äga rätt att utan den nationella riksbankens eller ECB:s tillåtelse överföra pengar till eritreansk bank. Påtryckningen från eritreanskt håll, om man inte betalar, är att det finns risk att anhöriga i Eritrea råkar illa ut. Det borde vara en stark signal till alla exileritreaner att motsätta sig denna ”beskattning”. Sådana hot är att likna vid statsterrorism.

Och det som kan synas vara en liten summa pengar för oss, är en betydelsefull inkomstkälla för regeringen i Asmara.

När två briter för några år sedan fastnade i Eritrea klagade Storbritanniens regering att den avsåg att dels förhindra all rörelsefrihet för Eritreas företrädare i Storbritannien, dels förhindra överföring av varje form av penningar till Eritreas banksystem.

Britterna släpptes.

Och så sent som den 20 september 2012 har Eritreas regering accepterat att stoppa 2-procentsbeskattningen av eritreaner i Kanada sedan regeringen i Ottawa beslutat stänga landets konsulat i Toronto och sända hem landets enda verksamme diplomat i Kanada om inte verksamheten upphörde.

”Jag tror inte att Kanadas regering inser vilken skurkregim man har att göra med”, kommenterade Aaron Berhane (The National Post, Toronto, 20 sep. 2012), chefredaktör för en kritisk tidning i Asmara som också stängdes 2001, en chefredaktör som i motsats till Dawit Isaak och hans olycksdrabbade journalistkollegor lyckades lämna Eritrea i tid.

Diktaturer hatar strålkastare men älskar mörklägning för att där utföra sina illdåd. Eritrea skall inte få begå omfattande övergrepp på eritreaners mänskliga rättigheter i tysthet.

Stockholm den 3 oktober 2012

Gunnar Andrén (FP)

Maria Lundqvist-Brömster (FP)